
Favorit i repris?

Skall kärnkraften avvecklas? Efter EU-dramatiken står den svenska politiken inför en ny långkörare. 15 år innan vad som betraktas som avvecklingsdatum formerar sig lobbyister av skilda slag och tidningarnas insändarsidor avspeglar redan idag den oro som många känner inför kärnkraftens vara eller icke vara. I någon bemärkelse kan frågan tyckas vara avgjord; beslutet om avveckling fattades 1980 i en folkomröstning. Kärnfrågan (*sic*) i dagens debatt är hur bindande resultatet från en folkomröstning kan anses vara. I vilken bemärkelse är resultatet från 1980 något vi måste hålla oss till? Visserligen förtar vetskapen om att folkomröstningsbeslut kan ri-

vas upp något av deras värde – varför rösta om beslutet ändå kanske ändras? Å andra sidan är det knappast rimligt att omöjliggöra förändringar av folkomröstningsbeslut som får effekter för många framtida generationer. Väljarkåren förändras och nya fakta tillkommer. Detta stod naturligtvis helt klart för den generation som röstade 1980. Kanske var det därför en majoritet valde ett alternativ som ger maximal flexibilitet, givet de (i sig tveksamma) förutsättningar som rådde, nämligen avveckling om avveckling är möjlig.

Sverige har i energiförsörjningsfrågor haft en ambivalent inställning till hur skyddade miljöresurser skall be-

traktas i en ekonomi som är starkt beroende av billig energi. Redan 1909 kom den första nationalparkslagen. Denna och senare nationalparkslagar har dock tolkats med lätt hand, när den ekonomiska utvecklingen tryckt på. Exploateringen av Stora Sjöfallet är det mest slående exemplet på när tidigare fattade beslut ändras till förmån för utbyggnad av energisystemet. En rimlig tolkning är att ny information tillkom och vid en sammanvägning av samhällets intressen fann man det nödvändigt att riva upp det tidigare beslutet om skydd av nationalparken. Det är i efterhand inte intressant att diskutera om detta beslut var samhällsekonomiskt riktigt eller ej. Det är dock intressant att notera att kärnkraftsomröstningen 1980 har vissa historiska paralleller.

Kärnkraftsomröstningsdemokratiska legitimitet påverkas av det lätt insedda faktum att valet 1980 inte tillhandahöll något alternativ till avveckling. Linje 3 krävde avveckling av all kärnkraft inom 10 år. Linje 1 och 2 hade likalydande inledningstexter och förordade att "kärnkraften avvecklas" och att "ingen ytterligare kärnkraftsutbyggnad skall förekomma". Resultatet av omröstningen kan tolkas som att svenska folket röstat för en avveckling. Vi vet dock inte hur många som föredrog en utbyggnad eller fortsatt drift av tillgängliga reaktorer. Det enda vi vet är att ca 60 procent avvisade Linje 3:s snabbavveckling och röstade för det mest kärnkraftsvänliga alternativ som stod till buds, nämligen avveckling "med hänsyn till behovet av sysselsättning och välfärd".

Det viktiga i sammanhanget är vil-

ken vägledning folkomröstningsbeslutet 1980 ger oss när vi diskuterar hur kärnkraftsfrågan skall behandlas idag. Idag har vi större kunskap om växthuseffekt, uttunning av ozonlagret och försurning. Vidare har satsningen på alternativa bränslen blivit en besvikelse för många, trots generösa satsningar på forskning och olika typer av bidrag. Den ekonomiska situationen ser också annorlunda ut idag, med besvärande stora budgetunderskott, statsskuld och en, för Sveriges del, stor arbetslöshet. Det är mot denna bakgrund vi skall se folkomröstningsresultatet från 1980, vilket för övrigt kan tolkas som ett stöd för såväl avveckling som för fortsatt drift.

Idag har vi en stark, om än i kärnkraftsfrågan kanske splittrad, miljöopinion vars främsta symbolfråga har varit motståndet mot kärnkraften. Vi har en kraftigt elberoende industri som fruktar en avveckling mer än något annat. Vi har en ekonomisk kris och besvärande sysselsättningsproblem. Vi har en regering som i praktiken är en koalition mellan Centern (Linje 3) och Socialdemokraterna (Linje 2).

För att lösa denna härva av motstridiga intressen finns, i ljuset av utvecklingen från 1980, endast ett rimligt alternativ i kärnkraftsfrågan – en ny folkomröstning.

*BENGT KRISTRÖM
SÖREN WIBE*